

na zajedničkim analizama interpretiramo i koristimo kao plan za nove intervencije.

Nastojeci razumjeti cjelovit kontekst aktivnosti u kojima se pojavljuju elementi rane pismenosti djece, do sada smo u istraživanju proučavali različite fizičke, socijalne i organizacijske uvjete vrtića, za koje smo pretpostavljali da mogu imati utjecaj na razvoj rane pismenosti djece. Posebno smo proučavali organizaciju prostorno-materijalnog okruženja vrtića, kvalitetu komunikacije odgajatelja s djecom i kvalitetu socijalnih interakcija djece. Ovdje ćemo izložiti neke od zaključaka do kojih smo tijekom istraživanja došli, te ukratko opisati intervencije koje smo, potaknuti nalazima u određenim etapama istraživanja, poduzimali.¹

1. Rana pismenost djeteta uključuje mnogo više od onih ekspresija djece koje se oslanjaju na korištenje standardnih znakova, tj. slova, brojeva i sl. Ona se očituje u mnoštvu simboličkih prezentacija djece nastalih kao rezultat njihove namjere da zabilježe vlastite poruke, te se njihovih značenja poslije mogu prisjetiti i o njima razgovarati s drugima.

Razumijevanje da djeca, bez obzira na nepoznavanje standardnih znakova (grafema), zainteresirano i aktivno bilježe svoja zapažanja i načine razmišljanja, čime im osiguravaju svojevrsnu 'trajnost', dovelo nas je do određenih pomaka u tumačenju koncepta rane pismenosti. Počeli smo mnogo veću pozornost posvećivati i onim radovima djece u kojima oni koriste različite oblike ekspresije, nastojeći otkriti dublje značenje tih uradaka tj. ideje djece koje oni sadržavaju.

2. Na razvoj rane pismenosti značajan utjecaj ima kvaliteta prostorno-materijalnog okruženja vrtića. Primjerenim oblikovanjem

¹ U ovom su radu su prikazani prilozii odgajateljica Ivane Žarko, Marije Buljat i Marije Sokolić, iako u projektu sudjeluju sve odgajateljice našeg vrtića.

vrtićkog okruženja može se značajno pojačavati motivacija djece za bilježenjem, i time podupirati razvoj njihovih kompetencija iz područja rane pismenosti.

Unapređenjem ove dimenzije okruženja, tj. omogućavanjem sudjelovanja djeci u mnoštvu zanimljivih aktivnosti, od kojih su mnoge samoinicirane i samoorganizirane, uočili smo kvalitativne pomake u području razvoja rane pismenosti. Poduzete intervencije u prostorno-materijalnom okruženju vrtića mogli bismo grupirati u nekoliko cjelina, kao i zaključke na koje su nas te intervencije potakle:

- 2.1. Osjećaj zadovoljstva i ugone pridonosi motivaciji djece za sudjelovanjem u raznovrsnim aktivnostima, pa tako i onim povezanim s razvojem rane pismenosti. Rukovođeni ovom idejom, u organizaciji prostorno-materijalnog konteksta nastojali smo sve više pozornosti posvećivati funkcionalnom i estetskom kriteriju, vodeći računa da prostor djeci osigurava osjećaj dobrodošlice, zadovoljstva i ugone.
- 2.2. Već od najranije dobi djeca uočavaju slova u svom okruženju i za njih pokazuju interes. S obzirom na to, slova smo počeli isticati u različitim prostorima vrtića, na mjestima dostupnim djeci.

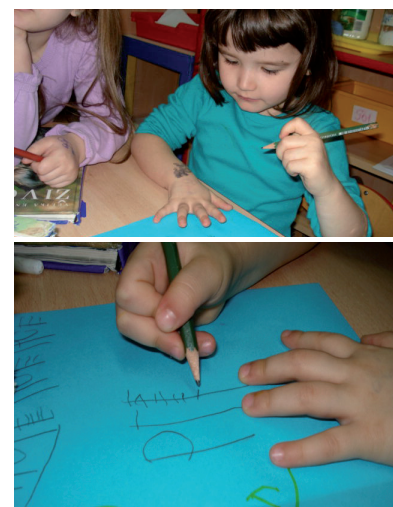

Djeca su u stanju svoje misli izražavati i bilježiti mnogo prije nego znaju pisati

- 2.3. Djeca često imaju potrebu bilježiti svoje misli i rezultate do kojih dolaze u različitim aktivnostima, stoga smo im mogućnost bilje-

ženja počeli nuditi u sve većem broju centara aktivnosti. Slično kao i materijal kojeg smo oblikovali na različitim razinama složenosti, kako bi ga djeca različitih kompetencija mogla uspješno koristiti, tako smo im i prilike bilježenja tijekom i rezultata aktivnosti ponudili uvažavajući kriterij različitosti. Pratili smo kako svoja zapažanja tijekom aktivnosti ili rezultate istraživanja koja poduzimaju, djeca bilježe na mnogo različitih načina; koristeći posebno pripremljene plakate, različitim oblicima grafičkih i simboličkih prezentacija, standardnim slovima i slično.

- 2.4. Djeca se često 'igraju pisanja', precrtavajući i/ili prepisujući slova s predložaka, prije nego ih raspoznaju. Takve aktivnosti djece često se javljaju u simboličkim igrama (npr. kad 'pišu' recepte za lijekove), a osobito u interakcijama s djecom koja su kronološki starija ili u području rane pismenosti kompetentnija. To je samo jedan od razloga zbog kojeg smo u vrtiću počeli sve više poticati druženje djece različitih dobi, a njihove uratke izlagati na paonima i drugim izložbenim površinama u vrtiću.

Djeca svoja zapažanja bilježe na mnogo različitih načina

- 2.5. Raznovrsnost pripremljenih materijala pridonosi motivaciji djece za korištenjem znakova, potičući razvoj rane pismenosti. Iz tog razloga, posebno smo osmislili i obogatili centar početnog

Didaktički oblikovani materijali namijenjeni korištenju slova i igrama slovima

Aktivnosti rješavanja matematičkih problema, pridruženja znamenki skupovima

čitanja i pisanja u kojem smo ponudili knjige, časopise, enciklopedije, pokrivaljke, umetljive, prazne papire i olovke te niz različitih didaktički oblikovanih igara. Prilikom osmišljavanja i izrade ovih materijala posebnu pozornost posvetili tome da djeci budu zanimljivi, poticajni i atraktivni te da ih što više mogu koristiti samostalno ili u suradnji s drugom djecom.

- 2.6. Ponuda materijala različitih namjena i različitih mogućnosti upotrebe pozitivno utječe na razvoj rane pismenosti djece. U tom smislu, neke od materijala oblikovali smo tako da djeci istodobno omogućuju različite oblike korištenja i različite pristupe rješavanju zadataka. Time smo željeli osnažiti nastojanja djece različitih dobi i različitih razvojnih mogućnosti u uspješnom svladavanju problema koji određeni materijal sadržava.
- 2.7. Ponuda materijala uključuje i one namijenjene rješavanju matematičkih problema i i bilježenju matematičkih operacija.
3. Na razvoj rane pismenosti utjecaj ima kvaliteta socijalnog okruženja vrtića, koje uključuje drugu djecu i odgajatelje.

3. 1. Razvoju rane pismenosti djeteta snažno pridonosi druženje i komunikacija s drugom djecom. Kako bismo podržali raznovrsne socijalne interakcije djece i iskoristili njihov odgojno-obrazovni potencijal, nastojali smo izravne intervencije odgajatelja u aktivnostima djece sa slovima smanjivati na što manju mjeru. Time smo željeli potaknuti aktivnosti međusobnog poučavanja i (samo)korigiranja u području rane pismenosti, te jačati njihov osjećaj kompetentnosti. O tome svjedoči procesno snimljena aktivnost br. 1.

Procesno snimljena aktivnost br 1.

Suradnja djece

1. Djevojčica je napisala riječ *bor* nekoliko puta zaredom, a pored riječi brojeve. No, brojeve nije zapisivala redom već nasumce: 1, 5, 2 itd. Na pitanje koliko je puta napisala riječ *bor*, djevojčica odgovara; 'Jedan, dva, tri, četiri, pet.....pet puta sam napisala.'
2. Djevojčica koja joj je sjedila nasuprot, promatrala je kako ona broji. Nagnula se nad stol i prebrojala koliko je puta njezina prijateljica napisala riječ. Druga djevojčica: '1, 2, 31212 puta si napisala.' Prva djevojčica ju je promatrala, ali nije razumjela o čemu se radi.
3. Druga djevojčica joj je prišla bliže i olovkom pokazala kako ona broji riječi. Brojala je polako kako bi je druga djevojčica mogla lakše pratiti.

Postojanje simboličke funkcije omogućuje djetetu da svoja iskustva stečena u interakciji s objektima i ljudima, počinje prevoditi u verbalni kod.

3. 2. Razvoju rane pismenosti djeteta snažno pridonosi odgovarajuća potpora odgajatelja. Ona se odnosi na osiguranje dobro odmjerene podrške, usklađene s individualno različitim potrebama i mogućnostima djece, koja svakom djetetu omogućuje prijelaz na tzv. zonu slijedećeg razvoja (Vygotski, prema Vasta, 1998.).²

Zaključak

Poticanje razvoja rane pismenosti djece u vrtiću višeslojan je proces, čiju kvalitetu određuje splet različitih organizacijskih struktura vrtića. Istraživanje i bolje razumijevanje tih struktura i njihovog utjecaja na razvoj rane pismenosti djece može dovesti do postupnog redefiniranja odgojno-obrazovnog pristupa odgajatelja. U procesu stvaranja prostorno-materijalnih i socijalnih preduvjeta za razvoj raznovrsnih aktivnosti i uz pomoć i podršku druge djece i odgajatelja, djeca vlastite simboličke ekspresije postupno zamjenjuju standardnim oblicima bilježenja, pri čemu često dosegnu razinu kompetencija koje odgovaraju konvencionalnom pisanju, kakvog se u 'odraslom svijetu' najlakše prepoznaje i najviše cijeni. Drugim riječima, u primjereno oblikovanom i podržavajućem vrtićkom okruženju, većina djece nauči raspoznavati i pisati slova i brojke i prije polaska u školu, iako im to nije obveza. No, u ranom je odgoju i obrazovanju, u području rane pismenosti najvažnije osigurati uvjete u kojima će djeca svijet slova i brojeva doživljavati i tumačiti kao zanimljivo, korisno, potrebno i pozitivno iskustvo. Jer, takva percepcija slova i brojeva temelj je uspješnog ulaska djeteta u sustav formalnog obrazovanja i pretpostavka izgradnje pozitivnog stava prema učenju uopće. Za ostvarivanje odgojno-obrazovne

prakse koja podržava ovakav pristup razvoju rane pismenosti djece ne postoje gotova niti univerzalno upotrebljiva pravila, koja bi se u svakom vrtiću na jednak način mogla primijeniti. Riječ je o zajedničkom istraživačkom procesu koji odgajatelje vodi boljem razumijevanju djece i postupnom stvaranju sve boljih uvjeta za njihov odgoj i obrazovanje, kako u području rane pismenosti tako i u mnogim drugim područjima. Takav odgojno-obrazovni pristup počiva na uvažavanju prirodne motivacije djece za istraživanjem, otkrivanjem, razumijevanjem i učenjem slova i brojeva i traganju za primjerenim oblicima podrške koji tu motivaciju oplemenjuju, podržavaju i koji joj na različite načine idu u susret.

Literatura:

- 1) Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007.): *Metode istraživanja u obrazovanju*. Zagreb: Naklada Slap.
- 2) Leuenberger, C. J. (2003.): *The New Kindergarten: Teaching Reading, Writing & More*. New York, Toronto, London: Scholastic professional Books.
- 3) Miljak, A. (1987.): *Uloga komunikacije u razvoju govora djece predškolske dobi*. Zagreb, Školske novine.
- 4) Ralph, K. S., Eddowes, E. A. (2002.): *Interactions for Development and Learning Birth Through Eight Years*. New Jersey, Ohio: Merrill Prentice Hall.
- 5) Slunjski, E. (2006.): *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizaciji koja uči*. Zagreb, Čakovec: Mali profesor, Visoka učiteljska škola u Čakovcu.
- 6) Slunjski, E. (2010.): *Razvoj jezika i rane pismenosti djeteta u vrtiću*. U: Hočevar, Andreja; Mažgon, Jasna (ur.), *Opismenjavanje učenik in učencev, pismenost mladih in odraslih - vprašanja, dileme, rešitve, Zalec: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije*, str. 38-49.
- 7) Vasta, R., Haith, M. M., Miller, S. A. (1998.): *Dječja psihologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

² Zona slijedećeg razvoja predstavlja razinu na kojoj dijete određeni zadatak može riješiti uz pomoć kompetentnijeg vršnjaka ili odrasle osobe, a što će uskoro biti sposoban učiniti i samostalno.

Moje ISKUSTVO iz Guildforda

Vanessa Šćulac, odgajateljica
Dječji vrtić Krijesnica
Rijeka

Odgajateljica Vanessa Šćulac podijelila je svoja iskustva sa studijskog putovanja u grad Guildford u Velikoj Britaniji. U članku pročitajte kako upoznati roditelje s programom koji se provodi u vrtiću.

Radim u skupini za rano učenje engleskog jezika i u sklopu programa sam zajedno s kolegicama organizirala studijsko putovanje u Guildford u Velikoj Britaniji. Posjetila sam dvije predškolske ustanove, a moj posjet se

odvijao početkom srpnja 2007., kad se već uvelike razmišljalo o djeci koja će najesen krenuti u vrtić. Svoje dojmove s tog putovanja željela sam podijeliti s čitateljima časopisa 'Dijete, vrtić, obitelj'.

Za roditelje djece koja još ne pohađaju vrtić organizirana je radionica 'Math is everywhere' (Matematika je posvuda)

Boravak u Guildfordu bio je profesionalno vrlo poticajan i potaknuo me na neka nova promišljanja pedagoške prakse. Sudjelovala sam u neposrednom radu s djecom, ali sam upoznala i meni sasvim novi oblik suradnje s roditeljima. Uočila sam da se u Guildfordu doista cijeni sudjelovanje obitelji i rad s roditeljima, no naglasak je i na uključivanju čitave zajednice u rad vrtića. Uz mnoge druge aktivnosti, organizirana je i radionica za roditelje djece koja još ne pohađaju vrtić. Tema radionice bila je 'Math is everywhere' (Matematika je posvuda). Na stolovima cijelog vrtića bili su ponudeni različiti poticaji za dječju igru kojima je cilj bio razvoj prvih iskustava s matematikom. Uz poticajne materijale, pripremljene su i pisane upute roditeljima s opisom aktivnosti i ciljeva, te mogućim pitanjima koje mogu postavljati djeci tijekom igre. Za igru su ponudeni sljedeći materijali i aktivnosti:

- polovica slike bubamare, pauka i cvijeta i ogledalo (simetrija)
- leptir na grani – slikanje leptira (simetrija)
- igra pijeskom – punjenje čarapa (obujam, količinski odnosi)
- igra vodom (mjerenje, obujam)
- otiskivanje geometrijskih oblika u pijesku (geometrija)